

Стразбур, 9 јули 2008 г.

GVT/COM/II (2007)002

**САВЕТОДАВНИ КОМИТЕТ ЗА ОКВИРНУ КОНВЕНЦИЈУ О ЗАШТИТИ НАЦИОНАЛНИХ
МАЊИНА**

**КОМЕНТАРИ ВЛАДЕ БИВШЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ О ДРУГОМ
МИШЉЕЊУ САВЕТОДАВНОГ КОМИТЕТА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ОКВИРНЕ
КОНВЕНЦИЈЕ О ЗАШТИТИ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА СА СТРАНЕ БИВШЕ
ЈУГОСЛОВЕНСКЕ РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ**

(добијени 5 септембра 2008 г.)

**КОМЕНТАРИ ВЛАДЕ БИВШЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ О
МИШЉЕЊУ САВЕТОДАВНОГ КОМИТЕТА 23 ФЕБРУАРА 2007 ГОДИНЕ ЗА
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ОКВИРНЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЗАШТИТИ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА
У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ**

Општи коментари

Влада Републике Македоније посвећује посебну пажњу имплементацији Оквирне Конвенције о заштити националних мањина. Од доношења првог мишљења Саветодавног комитета маја 2004 године, уложени су велики напори за повећање учешћа припадника етничких мањина у свим сферама македонског друштва. Представља нам задовољство што су таква достигнућа рефлектована у Другом мишљењу Саветодавног комитета за Републику Македонију, донешеног фебруара 2007 г. Требају да се спомену побољшања постигнута у свим друштвеним областима, као што су образовање, употреба језика, медијуми, борба против дискриминације и институционална постављеност у односу на повећање учешћа припадника националних мањина у јавном животу на централном и локалном нивоу.

Поред обавеза у сагласности са ОКЗНМ, основни оквир Владе Републике Македоније у односу креирања мањинске политике и даље се састоји од заложбе за целосну имплементацију Оквирног договора у законодавству и пракси Републике Македоније, што је један од највиших приоритетних политичких циљева и задатака Владе.

У циљу побољшања координације на пољу заштите људских права уопште, између различитих Министарстава и институција, Влада Републике Македоније је формирала међуресорско тело, које је интензивирало свој рад у 2007 г. Ово тело има задатак да координише активности свих субјеката укључених у спровођењу препорука органа УН формираних у сагласности са различитим Конвенцијама и мониторинг механизмима Савета Европе, добијених у периоду од 2006 до 2007 г. Конкретно, препоруке у односу на спровођење Конвенције о елиминацији свих форми дискриминација жена, Конвенције о елиминацији свих форми расне дискриминације и Међународног пакта за економска, социјална и културна права.

У циљу побољшања мањинских права и подизања нивоа заштите припадника националних мањина, јануара 2007 г. Влада Републике Македоније је донела Стратегију за правичну заступљеност заједница које не представљају већину. Стратегија предвиђа серију мера и активности за повећање одговарајуће и правичне заступљености заједница. Исто тако донешен је и Акцијски план за спровођење Стратегије. У циљу транспарентнијег рада Сектора за спровођење Оквирног договора и његовог приближавања грађанима креирана је тројезична интернет страница (www.siofa.gov.mk). Исто тако Влада је донела одлуку за подизање Сектора на ниво Секретаријата, појачаног за персоналом и надлежностима.

Као резултат свих предузетих мера, заступљеност припадника заједница у јавној администрацији и јавним институцијама је значајно повећана. Влада Републике Македоније је одлучила да повећа државни буџет 3.5 пута у 2007 г. у циљу обезбеђења основа за бољу заступљеност свих заједница. Јануара 2007 г., општи ниво заступљености је 22.2% (етнички Албаници 16.9%, етнички Срби 1.6%, етнички Турци 1.5%, Роми 0.6%, Власи 0.5%, Бошњаци 0.3% и остали 0.8%).

Парламент је разгледао питање повећања учешћа у политици и јавном животу припадника бројно мањих мањина. У току је припрема одговарајућих решења по овом питању у оквиру Изборног законика, што треба да обезбеди више гаранција за осигурање њихове целосне и ефективне равноправности у сагласности са препорукама садржаних у Резулцији (2005)⁴ Комитета министра за спровођење ОКЗНМ са стране Републике Македоније.

Влада је предузела велики број активности за решавање проблема **Ромске заједнице**, као део борбе против њихове маргинализације. Донешена је Национална стратегија за ове циљеве, која се већ спроводи.

Министарство рада и социјалне политике је у оквиру свог буџета одредило средства за спровођења два пројеката:

- Интергација ромске деце у предшколском образовању (обданишта). Овај пројекат је реализован у 15 обданишта у земљи, почећи октобра 2006 до 2008 г. У овом двогодишњем периоду се планира да буде интегрисано 450 деце на узрасту од 4,5 до 6 година. Са овом децом, се планира да ради 15 васпитача ромске заједнице, што у одређеној мери доприноси и решавању проблема незапошљености.

Ове године, поводом 8 априла – Међународног дана Рома, је промовисана иницијатива за отварање прве средње школе на ромском језику, која је прва ове врсте не само у Македонији, него и шире у Региону.

Јануара 2007 г., Парламент Републике Македоније, је заједно са члановима Европског парламента организовао јавну расправу о ромским питањима насловљену као „Недостатак знања или политичке воље“. На расправи су учествовали Председник Парламента, Министар спољних послова, Заменик министра образовања, чланови Европског Парламента, посланици у Парламенту Републике Македоније, представници невладиних организација, политичке партије, међународне организације итд.

У оквиру Декаде Рома, Влада Републике Македоније је исто тако дала подршку оснивању 8 ромских информативних центара у целој земљи. Циљ ових центара је да обезбеде информације етничким Ромима о делотворном остваривању њихових права и да олакша сарадњу између локалних власти и грађанског сектора. Пројекат је започео да се спроводи у марту 2007 г. и укључио је општине Скопље, Тетово, Гостивар, Битољ, Прилеп, Куманово, Штип и Делчево. Циљ је да се успостави веза између ромске заједнице и институција на локалном нивоу, као

што су Агенција за запошљање, Центри социјалног рада, Завод за здравствену заштиту, Јединице локалне самоуправе, чланови Општинских савета за образовање на локалном нивоу и Сектор за урбанизам на локалном нивоу. У циљу спровођења овог пројекта успостављено је партнерство са 8 ромских невладиних организација.

Приступ Рома здравственим услугама је елаборисан доле у коментарима датих са стране Министарства здравства.

Влада Републике Македоније је веома активна у обезбеђењу функционалног **политичког дијалога** међу различитим политичким субјектима припадницима етничких заједница. Дијалог је континуирани процес и остаје да се даље оцене његови резултати. Ипак, важно је да се нагласи да функционишу национални механизми који омогућују политички дијалог и који су на располагању свим политичким субјектима. Како да се боље нађе заједнички став о понекад супростављеним интересима је питање политичке културе која је у развоју, а не питање недостатка одговарајућег законодавства и административне праксе. Ова питања нису карактеристична само за македонско друштво, већ и за многе друге земље. Зато у приступу овим питањима и при њиховој анализи се треба имати много стрпљења и разумевања, имајући у обзир њихове специфичности и дуготрајност процеса који их придружује.

Надлежна министарства и остали надлежни органи су дали следеће конкретне коментаре:

Министарство културе

У односу примедби изнешених у Мишљењу Саветодавног комитета према којима је подршка за унапређење културног идентитета и културног наследства различитих заједница неодговарајућа, Министарство културе наглашава да у сагласности са Законом за заштиту културног наследства, донешеног марта 2004 г., културно наследство је заштићено као темељна вредност Републике Македоније и обавезно је заштићено на целој територији Републике Македоније.

Заштита културног наследства се остварује на основу његове вредности, значењу и нивоу угрожености, без обзира на време, место и начин његовог стварања и ко га је створио, ко га је поседовао и ко располаже са наследством, затим без обзира да ли је световног или религиозног карактера и без обзира на вероисповест којој припада.

Културно наследство на територији Републике Македоније је израз и потврда универзалних вредности које су постојале на територији државе. Културно наследство се заштићује у сагласности са критеријумима утврђених законом. Објекти који су од највећег националног значаја и имају универзалне вредности за човечанство, историју, културу, уметност, науку и технолошки развој или који су уникатни и најкарактеристичнији за одређену врсту

стваралаштва у одређеном периоду, или су карактеристични за одређени стил, или дела која су извршила велики утицај на развој културе, уметности, науке, техничког развоја или су сведочанство идеја, веровања, важних догађаја или познатих личности заштићени су као културно наследство посебне важности. Једини критериум према коме се руководи стављање одређеног дела под заштитом је његова вредност, без обзира дали је од световног или религиозног карактера и без обзира којој вероисповести припада.

Као резултат дугогодишњег отоманског владања у Републици Македонији постоје бројни објекти исламске архитектуре, који представљају одличне примере исламске уметности. У протеклом периоду, много таквих објеката је стављено под заштитом и предузете су мере за њихову конзервацију и представљање.

Неговање фолклора, обичаја, старих заната и других сличних вредности, као и слободних креативних активности најчешће приказују идентитет људи, нације или заједнице. За први пут у македонском законодавству, Закон за заштиту културног наследства је увео категорију духовног културног наследства. Одатле, распон заштите се проширује на заштиту нематеријалних дела. Са тим Република Македонија посвећује велику пажњу и подржава различите форме креативности, повезаних са неговањем фолклора, обичаја и традиције свих заједница у земљи.

У вези са препорукама садржаних у ставу 74 и 75 из Другог мишљења Саветодавног комитета, мора да се посвети пажња одређеним актима и одлукама у односу на политику. Наиме, Влада је одлучила да додели значајна финансијска средства за реновирање џамија, споменика културе, верских објеката невећинских заједница. У вези са овим, донешено је више одлука, међу којима одлука за изградњу позоришта на албанском језику у Тетову, одлука за основање Института за албанонологију у Скопљу, подршка споменику националног хероја Скендер Бега у Скопљу, као и одлука за финансирање библиотеке на Тетовском универзитету.

У законодавној области, заложба Владе да обезбеди подршку за унапређење културног идентитета различитих заједница је конкретизована путем амандмана о Закону за државне празнике. Уведене су промене са којима су верски празници и празници невећинских заједница (албанска, турска, српска, ромска, влашка, бошњачка и еврејска заједница) проглашени за државне празнике.

На иницијативу Председника Владе и као начин да се допринесе међународним настојањима за унапређење међукултурног и међурелигијског дијалога, Влада Републике Македоније ће бити домаћин Светске конференције за дијалог између религија и цивилизација, која ће се одржати у Охриду од 26 до 28 октобра 2007 г.

Министарство унутрашњих послова

Лични документи– ставови 20, 131, 132, 133

У контексту примене поступка за издавање путних исправа, почећи са попуњавањем захтева, па све до штампања формулара и уношења личних података у путну исправу, потпуно се поштује законски поступак у вези са правом за употребу језика и писма грађана који говоре језик другачији од македонског, као што је предвиђено у релевантним законима.

Од децембра 2004 г., се издају путне исправе на којима је текст, осим на македонском језику и његовом ћириличном писму, уписан и на албанском језику и писму, а то се примењује и за уношење личних података.

У априлу 2007 г., у оквиру спровођења пројекта „Нови лични документи“, за грађане који говоре други језик осим официјалног језика (српски, бошњачки, турски, влашки) на њихов захтев могу лично име и презиме да буду унешени и на њиховом језику.

Припадницима националних мањина се издају лична документа у којима се лична имена, на њихов захтев, уносе употребом њиховог језика и писма.

У односу на издавање личних докумената, потпуно се поштују закони који регулишу право лица која говоре други језик осим официјалног македонског језика, да употребљују свој језик и писмо.

Моментално, у Републици Македонији личне карте на македонском језику и њиховом ћириличном писму се штампају и на албанском језику и писму.

У оквиру Пројекта за лична документа и са применом одредби из чланова 1, 2, 3, 4 и 5 Закона за измену и допуну Закона за личне карте (Службене новине Републике Македоније бр. 19/2007) од 1 октобра 2007 г. створиће се технички услови за издавање личних карата на којима ће биди штампано лично име на македонском језику и његовом ћириличном писму и језику и писму које употребљује грађанин, а на његов захтев.

У области саобраћаја, формулар возачке дозволе, саобраћајне дозволе, дозволе за управљање трактором, регистрација и потврда за регистрацију и привремена регистрација се штампају и подаци се уносе на македонском језику и његовом ћириличном писму.

У оквиру новог Пројекта за лична документа, применом одредби из Закона за измену и допуну Закона за безбедност у путном саобраћају (Службене новине Републике Македоније бр. 19/2007), од 1 октобра 2007 г., створиће се технички услови за издавање возачких дозвола, на којима ће се штампати лично име осим на македонском језику и његовом ћириличном писму и на језику и писму које користи грађанин, а на његов лични захтев.

Члан 11, став 130

Лични документи грађана Републике Македоније се издају на основу личних података унесених у Матичну књигу рођених. Уколико грађанин хоће да промени лично име, или само име или само презиме, може да поднесе захтев у сагласности са Законом за лично име (Службене новине Републике Македоније бр. 8/95) и да промени своје име у складу са својим жељама, уколику су испуњени сви услови предвиђени овим Законом. Наглашава се да Закон не предвиђује забране у односу на избор личног имена, осим што лично име не сме да повређује јавни морал.

У односу транслитерације личних имена, треба да се подвуче да се транслитерација спроводи према правописним правилима македонског језика, односно на језику на коме се врши транслитерација.

У односу анализе резултата из првог циклуса и моменталног стања у односу употребе језика припадника заједница, потребно је да се направе неопходна термилошка усаглашавања, у складу са законским одредбама која регулишу питања у односу личних докумената грађана Републике Македоније, посебно у сагласности са Законом за личну карту. Ово подразумева хармонизацију законских решења која се тумаче у тексту важећих законских одредби које регулишу ово питање.

Министарство здравља

Министарство здравља **се не саглашава** са закључком садржаним у ставу 57 из Мишљења, у коме се наглашава да је приступ социјалној помоћи и здравственој заштити Рома озбиљан проблем и где се наглашава и питање честих случајева озбиљних проблема у добивању третмана и проблем сегрегације у болницама, отсуство приступа лекаствима и немогућност за плаћање услуга и зато Министарство наглашава следеће:

- Сви грађани Републике Македоније без обзира на њихову етничку припадност подједнако уживају право на здравствену заштиту у сагласности са одредбама из члана 3, става 1 из Закона за здравствену заштиту (Службене новине Републике Македоније бр. 38/91, 46/93, 55/95, 10/4, 84/2005, 111/2005, 65/2006 и 5/2007) према коме „Свако има право на заштиту здравља“.
- Равноправност грађана у области здравствене заштите је предвиђена одредбама из члана 2, става 2 из Закона за здравствено осигурање (Службене новине Републике Македоније бр. 25/00, 34/00, 96/00, 50/01, 11/02, 31/03, 84/05, 37/2006, и 36/2007) према коме се “Обавезно здравствено осигурање установљује за све грађане Републике Македоније због обезбеђивања здравствених услуга и паричних надопуна на основу начела свеобухватности, солидарности, једнакости и ефективног коришћења средстава под условима утврђеним овим законом и прописима донесених на основу овог Закона.“

- Закон за Здравствену заштиту предвиђа доношење Годишњих програма за здравствену заштиту финансираних из Буџета Републике Македоније. Активности предвиђене у овим програмима се спроводе за целокупно насељење, без обзира на њихову верску, националну или другу припадност или осигуренички статус. При дефинисању и спровођењу програмских активности, посебна пажња се посвећује постизању веће обухваћености ранљивих категорија становништва, становништва у руралним областима и ризичних категорија. У контексту спровођења активности за санитарно епидемиолошки надзор, контролу квалитета воде за пиће, дезинфекције и дезинсекције одређених области, здравствено образовање у сарадњи са невладиним сектором, рад патронажних служби на откривању невакцинисане деце су од велике важности. Ови Програми омогућују приступ одређеним врстама здравствених услуга за незапошљене и за лица која нису осигурана по било ком основу.
- У Општини Шуто Оризари у којој живи већинско ромско становништво, подршком Министарства здравља и међународних организација, отворена је Служба за младе, где се нуде бесплатне превентивне и образовно здравствене услуге за младе из ове општине.
- Постоје конкретне активности усмерене ка ромском становништву у оквиру Програма за ХИВ/СИДУ и за туберкулозу, подржане грантом из Глобалног фонда.
- У вези са овим треба да се спомену деонтолошки кодекси професионалних удружења лекара, стоматолога и фармацеута Републике Македоније, где се предвиђа да су лица која се баве професијом лекара, стоматолога, фармацеута у Македонији дужна да поштују част и традицију своје професије и у извршавању њихових професионалних дужности они неће правити разлике на основу пола, узраста, **етничке припадности**, расе, политичке припадности, сексуалне оријентације, инвалидитета и социјалног и економског положаја.
- Према подацима садржаним у Извештају Народног правобраниоца из 2006 г. нису поднешене жалбе против дискриминације пацијената-Рома са стране здравственог персонала.

Савет за радиодифузију

На седници одржаној 10 маја 2007 г. на којој су разглеђивани коментари Другог мишљења за Републику Македонију, Савет за радиодифузију је утврдио да закључци садржани у Другом мишљењу у односу на приступ етничких заједница медијумима коректно одражава садашње стање, са аспекта релевантне регулативе и да се препоруке Саветодавног комитета углавном односе на медијуме и професионално ангажована лица у овој области.

Комисија за односе са верским заједницама и верским групама

Право слободног изражавања вероисповести и уверења је регулисано члановима 9, 16 и 19 из Устава Републике Македоније.

Према одредбама из члана 9 из Устава Републике Македоније, грађани Републике Македоније су једнаки по слободама и правима независно од пола, расе, боје коже, националног и социјалног порекла, политичког и верског уверења, имовинског и друштвеног положаја.

Члан 16 из Устава Републике Македоније гарантује слободу уверења, савести, мишљења и јавног изражавања мишљења.

Члан 19 из Устава Републике Македоније гарантује слободу вероисповести.

„Гарантује се слободно и јавно, појединачно или у заједници са другима, изражавање вере.“

Према Амандману VII из Устава Републике Македоније „Македонска православна црква, као и Исламска верска заједница у Македонији, Католичка црква, Јевангелистичко-методистичка црква, Јеврејска заједница и друге верске заједнице и религиозне групе су одвојене од државе и једнаке пред законом.

Македонска православна црква, као и Исламска верска заједница у Македонији, Католичка црква, Јевангелистичко-Методистичка црква, Јеврејска заједница и друге верске заједнице и религиозне групе су слободне у оснивању верских школа и социјалних и добротворних установа у поступку предвиђеним законом.“

Према горенаведеним одредбама из Амандмана VII из Устава Републике Македоније верске заједнице и верске групе су слободне да оснивају социјалне и добротворне установе у поступку утврђеним законом.

Статус верских заједница и оснивање верских група се регулишу Законом за верске заједнице и верске групе (Службене новине Републике Македоније бр. 35/97).

Не постоји никаква несигурност или забуна међу припадницима националних мањина у односу поступка за регистравање верских заједница.

У Републици Македонији се гарантује слобода изражавања вере и припадности верској заједници или верској групи. Према члану 4 из Закона за верске заједнице и верске групе забрањује се спречавање грађана да користе своје верске слободе:

“Забрањено је да се грађанин на било који начин принуђује или спречава да постане или да буде члан верске заједнице или религиозне групе.“

Забрањено је да се грађанин принуђује да учествује или да не учествује у верским обредима или другим врстама изражавања вере.

Грађанину не могу бити ускраћена права која има према Уставу и закону због верских опредељења, припадању верској заједници или религиозној групи, вршење односно учешћу у вршењу верских обреда и других врста изражавања вере.

Уставни суд Републике Македоније је донео две Одлуке о укидању чланова из Закона о верским заједницама и верским групама:

Члан 3, став 1, члан 10, члан 11, став 2, члан 13, члан 14 и члан 22, став 2, као и чланови 19 и 23.

Две Одлуке Уставног суда са којима су укинуте одређене одредбе из Закона за верске заједнице и верске групе не значе измену Закона – то једноставно значи да се одређене одредбе бришу. Наиме Уставни суд нема надлежност да измењује закон, као што је и утврђено у Деловнику Уставног суда, који по подношењу захтева одлучује о нивоу усаглашености одређеног закона са Уставом и у случају да донесе закључак да ја закон супротан Уставу, тада Суд укида одређене чланове или цели закон.

У Републици Македонији, верске заједнице и верске групе се не региструју према томе којој мањинској групи припадају, већ према вероисповести и врстама изражавања вере.

Следствено, ове одредбе уопште не би могле да буду дискриминирајуће у светлу факта што Устав Републике Македоније у члану 8, ставу 1, алинеји 1 утврђује да су „Темељне вредности уставног поретка Републике Македоније: основне слободе и права човека и грађанина признате међународним правом и утврђене Уставом“, што укључује слободу мисли, свести и вероисповести, док ово право укључује слободу за промену вероисповести или уверења, као и слободу изражавања вере или уверења, појединачно или у заједници са другима, приватно и јавно, путем верских служби, верске поуке, проповеди, верских обреда и ритуала.

Треба се нагласити да се очекује ускоро да се донесе нов, демократски и либерални Закон о правном статусу цркве, верске заједнице и верске групе. Закон је састављен током транспарентних консултација са ОБСЕ/ОДИХР и Венецијанском комисијом, при чему су узети у обзир специфични аспекти у Македонији, као и међународни стандарди у овој сфери.

У односу употребе мањинских језика у комуникацији са јавним органима и са стране јавних органа – члан 10 из Оквирне конвенције

У циљу повећања одговарајуће и правичне заступљености припадника мањина, али исто тако у циљу да се унапреди употреба мањинских језика на крају 2006 г., Влада је одлучила да запосли 99 преводиоца са албанског језика у јавној и судској администрацији. Овај процес је продужио у 2007 г. путем проширења могућности за запошљање у државној администрацији за више од 200 државних службеника припадника мањинских заједница. (у односу на препоруке садржане у ставу 129 и 229 из Другог мишљења Саветодавног комитета).

Нови предлог текст Деловника Парламента садржи предлог да се повећа употреба мањинских језика које користи најмање 20% грађана Републике Македоније у раду парламентарних комисија. Овај предлог представља побољшање у упоређењу са регулативом садржаном у важећем Деловнику Парламента Републике Македоније из 2002 г.

У односу мера на пољу образовања и обезбеђења једнаких могућности за приступ образовању – члан 12 из Оквирне конвенције

У области образовања, измењен је Закон о основном образовању чиме је уведено 9-годишње основно образовање и факултативно религиозно образовање. Намера је да се унапреде универзалне вредности на основу којих почивају све религије и да се развије грађанско схватање међу ученицима, а и да се омогући развој њиховог индивидуалног верског идентитета.

У априлу 2007 г. донешени су амандмани Закона о средњем образовању чиме је средње образовање постало обавезно и бесплатно. Циљ је да се подигне ниво образовања свих грађана, а посебно припадника мањинских заједница, који су се у прошлости саочавали са ограниченим приступом свим профилима средњег образовања на њиховом језику. Са овим побољшањима, циљ Владе Републике Македоније је да се учврсте људски капацитети, да се смањи незапошљеност, да се повећа социјална кохезија и да се одстрани социјална неправда и дискриминација.

Закључак

Влада Републике Македоније посебно уважава активности Саветодавног комитета у процесу надзора спровођења Оквирне конвенције и сматра да испуњење обавеза из конвенције треба да буде континуисани пан-европски процес.